

רבי שמעון בר יוחאי

שיירי בית הכנסת העתיק במירון

מורנו כ"ק האדמו"ר ממונסטריץ', רבי גדלי' אהרן רבינוביץ שליט"א

כי השי"ת העלים מעיני מרע"ה אור הזורח על פניו, כדי שלא יהיה הוא עצמו נהנה מן כבודו באור הזורח על פניו תמיד בימים ובלילות, ושיהיה שמח בכבודו בעוה"ז, אך לישראל נתן להם כח לראות את האור הזורח על פניו בשביל כבודו, שידעו כמה הוא כבודו של מרע"ה. על כן התעלמות האור הזה מעיניו של מרע"ה - אין זה חסרון ח"ו למרע"ה, דהא אם היה מרע"ה רואה אור עצמו, אין הוכחה של מעלה בראיה זו, כיון דכל ישראל רואין, ומאי רבותא איכא למרע"ה אם היה גם הוא רואה בשלו, אלא נעלם ראיית האור ממנו משום הך טעמא דכתיבנא, דאין מן הראוי שיהיה נהנה מאור כבוד עצמו בראייתו אותו בתמידות בעודו בעוה"ז, דשמחתו בראייה זו היתה נחשב לו בכלל שכר עוה"ב.

אך כאן בא רשב"י ע"ה להוכיח לחברים, שיהיה לבם בטוח, שהקב"ה יש לו רצון באותה אדרא, ומסכים הוא יתברך בכל הסודות האמורים שם, והוא כי השי"ת הזריח על פניו של רשב"י אור שמש שעתיד לזרוח לעתיד, וכמ"ש דאנא חמינא אנפאי נהרין כנהורא דשמשא תקיפא, דזמין למיפק באסותא לעלמא, דכתיב 'וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה'. וזה האור לחוד, ואור של עור פני מרע"ה לחוד, כי זה הוא אור חדוש, שהיא אור שמש צדקה שזרח רשב"י באותה אדרא דוקא לפי שעה, ולא היה בתמידות כמו אור של מרע"ה, אלא רק זרח באותה אדרא להיות סימן שהקב"ה מסכים באותם הסודות וגלויים" - עכ"ל הרב פעלים.

ולפי זה מבואר מדוע שונה ההילולא דרשב"י מיום פטירת משה רבינו ע"ה, שביום פטירת משה רבינו - שהוא ז' אדר - הוא יום צום, ואילו בל"ג בעומר, שהוא יום פטירת רשב"י, הוא יום הילולא ושמחה, והיינו שבאמת יש הבדל גדול בין ימי הפטירה שלהם, שאצל משה רבינו ע"ה נאמר (דברים לא ו) - "לא אוכל עוד לצאת ולבוא", ואמרו חז"ל במדרש (יל"ש משפטים רמז שס): "מאי לצאת ולבוא - אילימא לצאת ולבוא ממש, והכתיב 'ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו', ותניא שתים עשרה מעלות היו שם ופסען משה בפסיעה אחת, אלא לצאת ולבוא בדברי

הילולא דרשב"י בל"ג בעומר תשפ"ג לפ"ק.

כתוב בספר לקוטי הש"ס מהאריז"ל (מסכת שבת): "דע, כי הרשב"י ע"ה היה ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, וכמו שמשה ברח מפני חרב פרעה והשיג שלמותו שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלמותו שם במערה המדברה בלוד, וז"ש בזהוהר רות מי לנו גדול כמשה עכ"ל [ונתכוין למאי דאיתא בזו"ח (מדרש רות פה ג): 'דהא זימנא חדא הוה דָּבָר בלוד, אתא ר' שמעון בן יוחאי למתא, אמרו ליה לרשב"י מאי נעביד, קם ועבר במתא וחמא בני נשא שכיבן, אמר - כל האי במתא ואנא הכא, גזרנא דליבטל, שמעו ברת קלא דהות אמרה - פוקו מהכא, דהא ר' שמעון בן יוחאי הכא, דקב"ה גוזר והוא מבטל. הוה תמן ר' חנינא, אתא ואמר ליה לר' מאיר, אמר ליה ר' מאיר - שבחא דיליה מן יכול למיקם ביה, אי לאו כמשה (נ"א מי לאו גדול כמשה)]". וחזינו, דמדמה רשב"י למשה רבינו ע"ה.

והנראה לומר בבאור הענין, דהנה איתא בזהו"ק (ח"ג קלב ב באדרא רבא): "ועוד, דאנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע ולא אסתכל, הדא הוא דכתיב 'ומשה לא ידע כי קרן עור פניו'". וכתב על זה בשו"ת רב פעלים (ח"ב סוד ישרים סי' יד): "שאלה, וידיענו מורנו מה שנתקשה לי מאד בלשון אדרא רבא, דאמר רשב"י ע"ה בזה"ל - 'ועוד, דאנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע ולא אסתכל, הה"ד 'ומשה לא ידע כי קרן עור פניו'. ותמיהא לי מלתא, א"כ היה רשב"י גדול ממשה רבינו ע"ה, דהוא ידע ומרע"ה לא ידע, ואם נאמר ידיעה זו אינה תלויה במעלה, א"כ למה אמר רשב"י דבר זה עתה, אם להודיע שיש לו יתרון על מרע"ה, ובאמת דבר זה אין הדעת סובלו, דמי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה..

תשובה - אין כונת רשב"י ע"ה להתפאר ח"ו בזה להודיע שיש לו יתרון על מרע"ה, דהוא ידע ומרע"ה לא ידע, דבאמת אין מזה הידיעה הוכחה לענין יתרון ומעלה, יען דבאמת תשאל לעצמך אמאי כל ישראל ראו כי קרן עור פני משה, ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, וכי המון העם היו עדיפי מיניה ח"ו, אלא הטעם בזה הוא ידוע ופשוט,

תורה, מלמד שנסתמו ממנו שערי חכמה". ומאידך גיסא, מצינו אצל רשב"י, שדוקא ביום פטירתו גילה הסודות הנוראים ביותר.

אמנם יש כאן מימד נוסף להבדל שבין משה רבנו לרשב"י, שבמשה רבינו נאמר (דברים לד ו) "ולא ידע איש את קבורתו", אבל אצל רשב"י, אדרבה - המוני בית ישראל מתאספים למקום קבורתו. ויש לומר, דהטעם הוא משום שמשה רבנו - עיקר תפקידו היה לגלות נגלות התורה, ומקומו היה דוקא בחוצה לארץ, ולמרות שהשתוקק לעלות לארץ ישראל - לא זכה אלא לראותה מרחוק. אבל תפקידו של רשב"י היה לגלות את פנימיות התורה, ולכן מקומו היה דוקא בארץ ישראל, שהרי ארץ ישראל היא התמצית והפנימיות של כל העולם כולו, וכדתיא בספרי דברים (פרשת עקב פסקא לז): "ר' שמעון בן יוחי אומר תבל - זו ארץ ישראל, שנאמר 'משחקת בתבל ארצו', למה נקרא שמה תבל, שהיא מתובלת בכל, שכל הארצות יש בזו מה שאין בזו ויש בזו מה שאין בזו, אבל ארץ ישראל אינה חסרה כלום, שנאמר 'לא תחסר כל בה'. דבר אחר - ארץ - אלו שאר ארצות, וחוצות - אלו מדברות, תבל - זו ארץ ישראל, למה נקרא שמה תַבֵּל - על שם תַבֵּל שבתוכה, איזהו תַבֵּל שבתוכה - זו תורה שנאמר 'בגוים אין תורה', מיכן שהתורה בארץ ישראל". ומאחר שאמר רשב"י, שהתמצית והפנימיות של העולם והתורה הן בארץ ישראל, על-כן אמרו חז"ל במדרש (אסתר רבה א יז) - "עשרה חלקים של חכמה בעולם, תשעה בארץ ישראל ואחד בכל העולם, עשרה חלקים של תורה בעולם - תשעה בארץ ישראל ואחד בכל העולם". ועוד אמרו במדרש (בראשית רבה טז ד) - "וזהב הארץ ההיא טוב" - מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל".

והנה איתא בגמ' ברכות (לה:): "ת"ר ואספת דגנך, מה ת"ל, לפי שנאמר 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך', יכול דברים ככתבן, ת"ל 'ואספת דגנך' - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי ר' ישמעאל. ר' שמעון בן יוחי אומר - אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר 'ועמדו זרים ורעו צאנכם' וגו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית ע"י עצמן, שנאמר 'ואספת דגנך', ולא עוד, אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר 'ועבדת את אויבך' וגו'".

וכתב החתם סופר בחידושיו בפרק לולב הגזול (סוכה לו): "נלע"ד ר' ישמעאל נמי לא אמר מקרא ואספת דגנך

אלא בא"י ורוב ישראל שרויין, שהעבודה בקרקע גופה מצוה משום יישוב א"י ולהוציא פירותיה הקדושים, ועל זה ציונה התורה 'ואספת דגנך', ובוועז זורה גורן השעורים הלילה משום מצוה, וכאלו תאמר לא אניח תפילין מפני שאני עוסק בתורה, ה"נ לא יאמר לא אאסוף דגני מפני עסק התורה, ואפשר אפילו שארי אומניות שיש בהם ישוב העולם - הכל בכלל מצוה. אבל כשאנו מפוזרים בעו"ה בין אומות העולם וכל שמרבה העולם יישוב מוסיף עבודת ה' חורבן, מודה ר' ישמעאל לרשב"י, ועל זה אנו סומכים על ר' נהוראי במתני' סוף קידושין - 'מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד בני אלא תורה', היינו בחוצה לארץ".

וביאור הענין הוא, כי בחו"ל אין חיבור אמיתי בין הגשמי לרוחני, ולכן אין שם מצוה בעבודה בקרקע, וכל מה שעוסקים בגשמי אינו אלא משום ההכרח והקיום, אבל בארץ ישראל יש חיבור אמיתי בין הגשמי לרוחני, ולכן קסבר ר' ישמעאל, שיש מצוה גם בעבודת הקרקע ובישוב העולם. אבל בכל זאת הרוחני חשוב יותר, ומשום הכי קאמר רשב"י, שבכל זאת אפילו בארץ ישראל אין להניח עסק התורה כדי לעסוק ביישובו של עולם. אכן דרכו של רשב"י אינה דרכם של רבים אלא רק של יחידים, וכמו שמסיק בגמ' ברכות (שם): "אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן", וכמו שפירש המהרש"א שם בחידושי אגדות [וע"ע במה שכתב המשנה ברורה בביאור הלכה (סי' קנו)].

ומאחר שכן, שפיר מבואר ההבדל שבין פטירת משה רבינו ע"ה לפטירת רשב"י, שהרי נפטר משה רבינו מן העולם בהיותו בחו"ל, לכן אמר "לא אוכל עוד לצאת ולבוא" ונסתמו ממנו שערי חכמה, כי הנשמה נפרדת מן הגוף, ומהאי טעמא לכך לא נודע מקום קבורתו, להורות שאין בחו"ל חיבור אמיתי בין הגשמי לרוחני [ואע"ג שקברות צדיקים גם בחו"ל נחשבים, כיון שבכל זאת נשמות הצדיקים עדיין חופפות שם, וגם בני ישראל מתאספים להתפלל שם, ואולי זה נחשב למעין המשכת קדושת ארץ ישראל שיש בבתי כנסיות שבחו"ל כדאיתא בגמ' ברכות (ח): "אמרו ליה לר' יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר - 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה' כתיב, אבל בחוצה לארץ לא, כיון דאמרי ליה - מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו"]. אבל אצל רשב"י, שהיה בארץ הקודש, אדרבה - נתגלה עוד יותר החיבור בין הרוחני לגשמי, ולכן דוקא אז היה הגילוי הגדול ביותר של פנימיות התורה. ומשום הכי במקום קבורתו מתאספים רבבות אלפי ישראל, שעל-ידי זה מתחברים הרבים שמקיימים מצות 'ואספת דגנך' כדעת ר' ישמעאל, לרשב"י שהיתה תורתו ואומנותו, כדאיתא בגמ' שבת (יא), ודו"ק היטב.